

Domokos Tamás

**A *Hygromia kovacsi* Varga & Pintér
Fekete-Körös menti előfordulásának
vizsgálata II. (Az előfordulási helyek
pontos lehatárolása)¹**

Apósom, Megyesi László (1939-2003) emlékére ajánlom munkámat, aki mindig érdeklődéssel kísérte terepi tevékenységem, és sokszor segített ki nem apadó optimizmusával, utólérhetetlen helyismeretével, valamint a terepre kijutás biztosításával. Mindezek hiánya fog majd Rá emlékeztetni, ha jövőbeli munkám Gyulavári környéki erdőkhöz visz.

Kivonat: A szerző cikkének második részében a *Hygromia kovacsi* Fekete-Körös menti előfordulását mutatja be erdőtagonkénti bontásban; erdészeti térképeken és írott formában. A térképeken külön jelöli a korábbi, valamint a 2001. és 2002. évi záróvizsgálatok eredményeit

Kulcsszavak: Erdőtag, erdőrész, erdészeti térkép, elterjedés-vizsgálat.

4. A *Hygromia kovacsi* 2001. évi térképezésének eredményei

Az eredményeket erdőnkénti bontásban, 7 csoportban ismertetem ábrák és felsorolások formájában. Ezekben az ábrákon mutatom be az I. részben ismertetett gyűjtőhelyeket is (Domokos, 2002). Az eredeti 1: 25 000 méretarányú erdészeti térképeket addig kicsinyítettem, amíg el nem tudtam helyezni azokat A/4-es méretű lapon. A **0. ábra** a Fekete-Körös menti erdők összefoglaló térképét mutatja be.

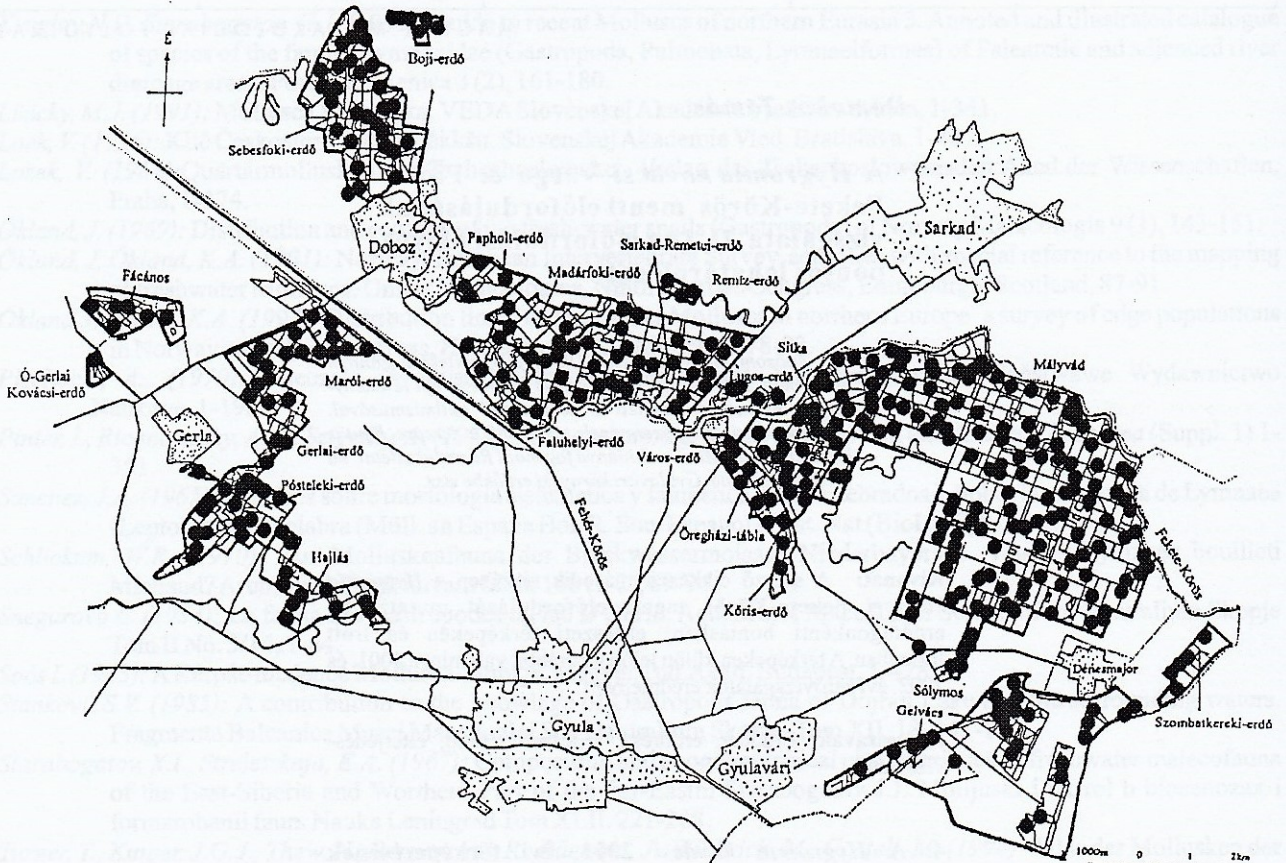
Doboz, Sebes-foki-erdő (1. ábra)

Sikeres gyűjtésű erdőrészek: 2/A (tölgy, 3), 4/B (kőris, 18), 8/D (kőris, 16), 9/C (vadkörte, 10), 10/F (tölgy - kőris, 5), 10/G (nyár, 21), 13/D (tölgy, 11), 14/D (akác, 17), 15/K (akác, 40), 17/A (tölgy, 9), 16/J (akác, 10-5), 60/A (nyár, 2).

Sikertelen gyűjtésű erdőrészek: 1/A (akác), 2/C (tölgy), 2/D (tölgy - kőris), 3/A (fiatalabb tölgy), 3/B (tölgy), 9/F (tölgy).

Gerla-Marói- (Békéscsaba-Doboz), Pósteleki-, Hajlás-erdő (Békéscsaba) (2. és 3. ábra)

Sikeres gyűjtésű erdőrészek: 101/E (akác, 24-1), 102/A (tölgy, 10), 103/A (tölgy - kőris, 3), 104/E (tölgy - kőris, 13-2), 104/G (amerikai dió, 13-2), 105/C (kőris, 35-3), 106/A (kőris-tölgy, 61), 107/A (fiatal tölgy, 22-1), 108/C (tölgy - kőris, 4), 109/A₂ (tölgy, 1-1), 110/B (tölgy-kőris, 4), 111/F (nyár, 22-3), 112/C (kőris, 120-4), 113/E (nyár, 49), 114/G (amerikai dió, 21-3), 115/C (tölgy - kőris, 4), 116/E (tölgy, 6), 116/F (nyár, 28), 117/B (tölgy, 2), 118/A

0. ábra. A Fekete- és a Fehér-Körös menti erdők átnézeti térképe

(19-1), 26/A₂ (tölgy, 13-1), 120/A (vegyes, 27), 121/A (nyár, 28-3), 121/D (tölgy, 25-3), 122/D (tölgy - kóris, 77), 123/D (akác, 67-3), 123/H (akác, 43-2), 125/D (tölgy, 16), 125/G (fenyves, 20-2), 126/A (tölgy, 3), 127/E (akác, 1-1), 129/D (akác, 15-2), 130/B (tölgy, 2), 174/A (tölgy, 1), 177/A (tölgy, 3-1).

Sikertelen gyűjtésű erdőrészek: 26/A₁ (ritkított tölgy), 109/A₁ (tölgy-kóris), 127/B (tölgy), 128/C (tölgy), 128/D (tölgy-akác), 129/C (fiatal akác), 130/A (tölgy), 171/A (fiatal tölgy), 171/F (tölgy), 172/B (tölgy), 172/C (nyár).

A Holt-Fekete-Körös, Fekete-ér és a Fekete-Körös közti terület erdői (Doboz, Sarkad) (4. ábra)

Sikeres gyűjtésű erdőrészek: Doboz: 21/C (tölgy, 3), 22/C (tölgyes, 2), 23/A (kóris-tölgy, 74-3), 26/A (amerikai dió - akác, 34), 27/A (amerikai dió - szil, 22), 28/D (tölgy, 7), 30/B (tölgy, 1-1), 37/B (tölgy - kóris, 6-1), 58/A (amerikai dió, 21). Sarkad (A jelzésű biotópokban 10 perces gyűjtés történt, mivel vadászat miatt korlátozva volt vadasparki benntartózkodásom ideje. A térképes ábrázolásnál a csillagos erdőrészek adatait háromszorosára feltupíroztam, hogy az összehasonlítást ne zavarja

- Korábbi gyűjtés *Hygromia kovacsi* előfordulással.
- Korábbi gyűjtés *Hygromia kovacsi* előfordulása nélkül.
- 2001.évi gyűjtés helye. Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyszor 5db *Hygromia kovacsi* került elő 30 perces gyűjtés alatt az adott helyen.

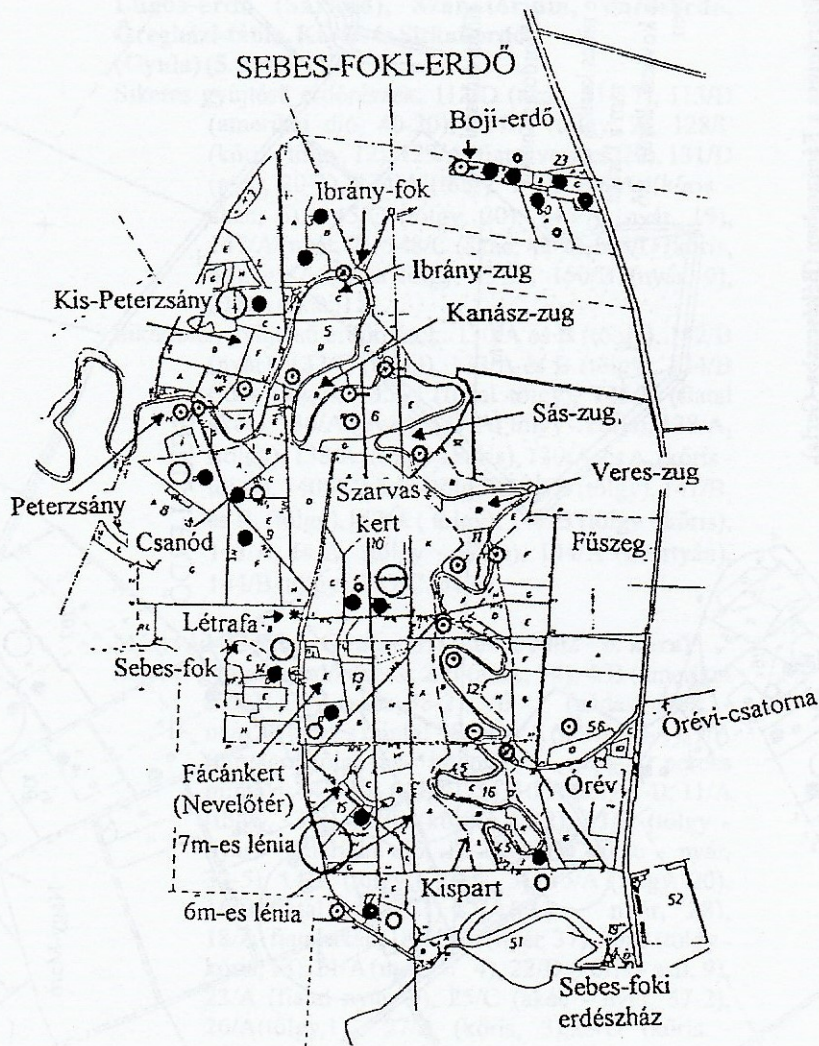
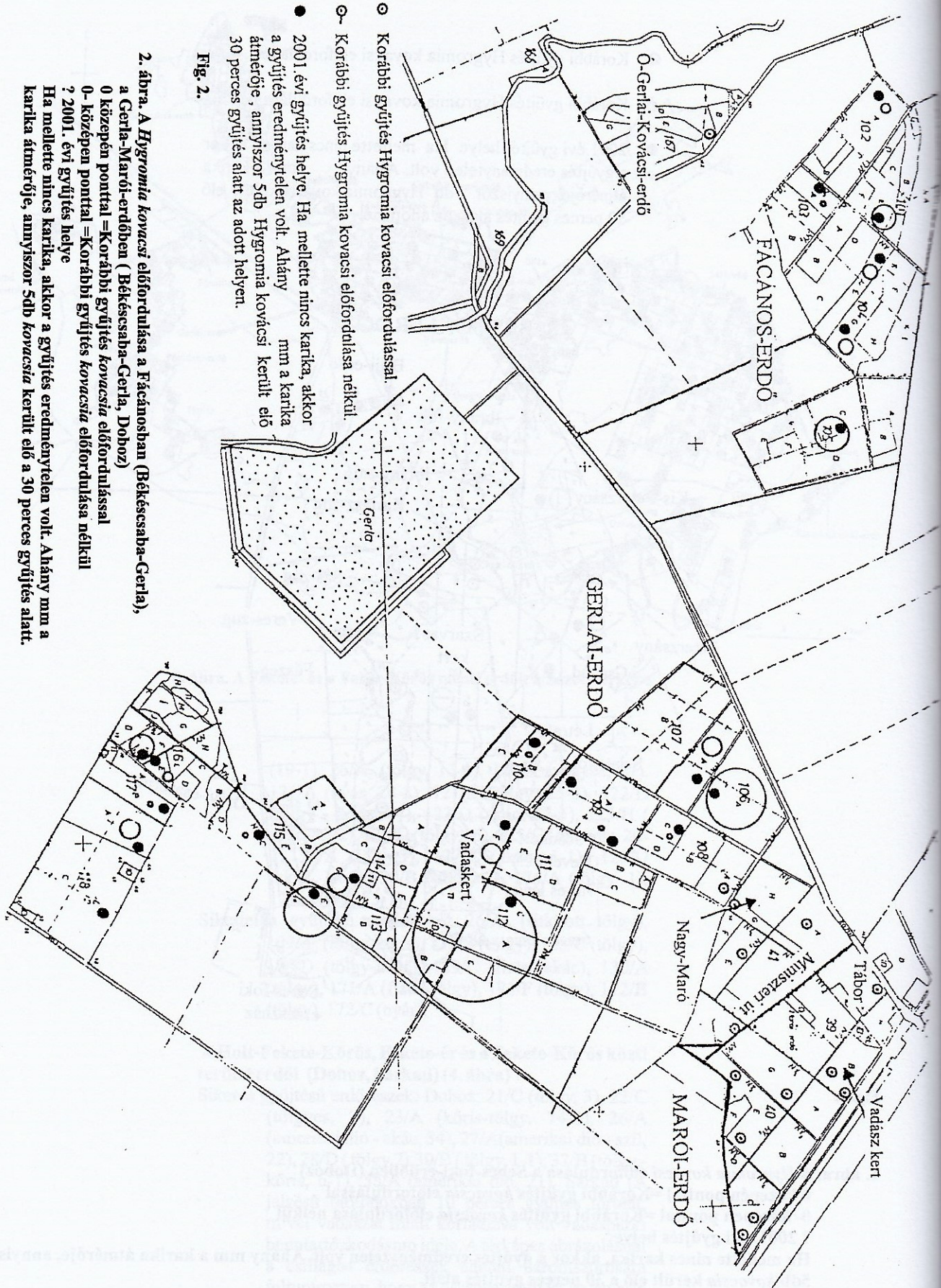

Fig. 1.

1. ábra. A *Hygromia kovacsi* előfordulása a Sebes-foki-erdőben (Doboz)
 0 középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulással
 0- középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulása nélkül
 ? 2001. évi gyűjtés helye
 Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyszor 5db *kovacsia* került elő a 30 perces gyűjtés alatt.

Tamás Domokos: A *Hygromia kovacsi* Varga & Pintér Fekete-Körös menti előfordulásának vizsgálata II.
(Az előfordulási helyek pontos lehatárolása)

):12/D (tölgy, 10),14/B (gyertyán - kőris, 16),15/B (tölgy, 5), 16/B (idős vegyes,27), 17/A (fiatal a.dió, 2),18/A (tölgy - kőris, 79-1), 19/A (tölgy, 7), 20/C (tölgy, 10), 21/B (tölgy, 11), 22/E (tölgy, 3), 23/C (fiatal amerikai dió, 18-1), 24/B (tölgy, 3), 25/B (tölgy, 8), 26/A (tölgy, 21), 27/A (kőris, 36), 28/D (akác, 29-1), 29/C (fiatal tölgyes, 5), 30/A (kőris - tölgy, 22-2), 31/D (tölgy - kőris, 20-2), 32/D (akác, 9), 35/C (tölgy,15), 36/A (tölgy - kőris, 15), 37/B (tölgy - kőris,15-1), 39/C (tölgy, 7-1), 40/B (kőris amerikai dió, 87-1), 41/A (tölgy - kőris, 17-2).

Lugos-erdő (Sarkad), Szanatórium, Városerdő, Öregházi-tábla, Kőris- és Sitkai-erdő (Gyula) (5. ábra)

Sikeres gyűjtésű erdőrészek: 112/D (akác, 31-17), 113/D (amerikai dió, 40-20), 127/A (tölgy, 2), 128/F (kőris - tölgy, 12), 129/A (fiatal vegyes, 20), 131/D (nyár, 20-1), 134/A (tölgy, 1-1), 136/A₂ (kőris - akác, 6), 145/C (tölgy, 20), 146/A (nyár, 19), 147/A (nyár, 7), 148/C (akác, 42-6),148/D (kőris, 44),149/A (ritka tölgy, 11-2), 150/B (nyár, 9), 218/A (akác,15).

Sikertelen gyűjtésű erdőrészek: 130/A és B (tölgy), 132/B (nyár), 132/C (tölgy), 133/A és B (tölgy), 134/B (idős tölgy), 135/A (fiatal tölgy), 135/B (fiatal akác), 136/A₁(nyár), 137/A (tölgy - kőris), 138/A₁ (tölgy), 138/A₂ (tölgy - kőris), 139/A₁ és A₂ (kőris - tölgy), 140/A (kőris - tölgy), 140/B (tölgy), 141/B₁ és B₂ (tölgy),142/A (tölgy), 142/B (tölgy - kőris), 143/A₁ és A₂ (tölgy - kőris), 144/A (gyertyán), 144/B (tölgy), 223/C (nyár).

Mályvád (Gyula - Gyulavári) (2001, 2002 - 6. ábra)

Sikeres gyűjtésű erdőrészek: 2/B (akác, 74), 4/B (amerikai dió, 21), 5/A (akác, 38-2), 5/B (nádas árok - nem 30 perces minta! - 5-1), 6/A (kőris, 39-1), 7/A (tarvágott tölgy tus- kódombja - nem 30 perces minta! - 44), 8/A (tölgy, 21), 10/A (tölgy, 4), 11/A (tölgy, 3-2), 12/E (kőris), 12-2), 13/B (tölgy - nyár - amerikai dió, 13-1), 13/D (akác - nyár, 32-5), 14/A (tölgy - kőris, 3), 15/A (tölgy, 20), 16/B (fiatal nyár, 56-1), 17/A (akác - nyár, 28), 18/A (fiatal akác, 18), 19/F (nyár, 37), 20/B (tölgy - kőris, 13), 21/A (nyár, 4), 22/D (kőris - szil, 9), 23/A (fiatal nyár, 9), 25/C (akác - nyár, 37-2), 26/A (tölgy,1), 27/A (kőris, 3),28/D (kőris - juhar, 15-2), 29/B (kőris - juhar, 34-1), 31/A (tölgy - kőris,16), 32/A (tölgy - 60 perces gyűjtés fele! - 1,5-1), 35/C (kőris, 6), 36/A (letermelt tölgy, 2-1), 36/B (tölgy - kőris, 11-1), 38/C (nyár, 2), 39/D (kőris - akác - tölgy, 9-2), 44/A (akác, 17), 45/B (tölgy - kőris, 10), 47/A (tölgy - kőris, 3), 49/B (kőris, 25), 50/A₂ (tölgy - 60 perces gyűjtés fele - 1,5), 51/C (akác, 5-2), 52/C (tölgy - kőris, 25), 54/A (kőris, 27-1), 56/A (fiatal tölgy - amerikai dió, 32-1), 58/B (kőris - tölgy, 11), 61/A (fiatal tölgy - kőris - amerikai dió- akác, 4),65/D (tölgy - kőris, 50),67/B (nyár, 34-6), 68/B (kőris, 3-1), 69/B (tölgy, 6), 70/B (tölgy - kőris, 11), 71/C

Tamás Domokos: A *Hygromia kovacsi* Varga & Pintér Fekete-Körös menti előfordulásának vizsgálata II. (Az előfordulási helyek pontos lehatárolása)

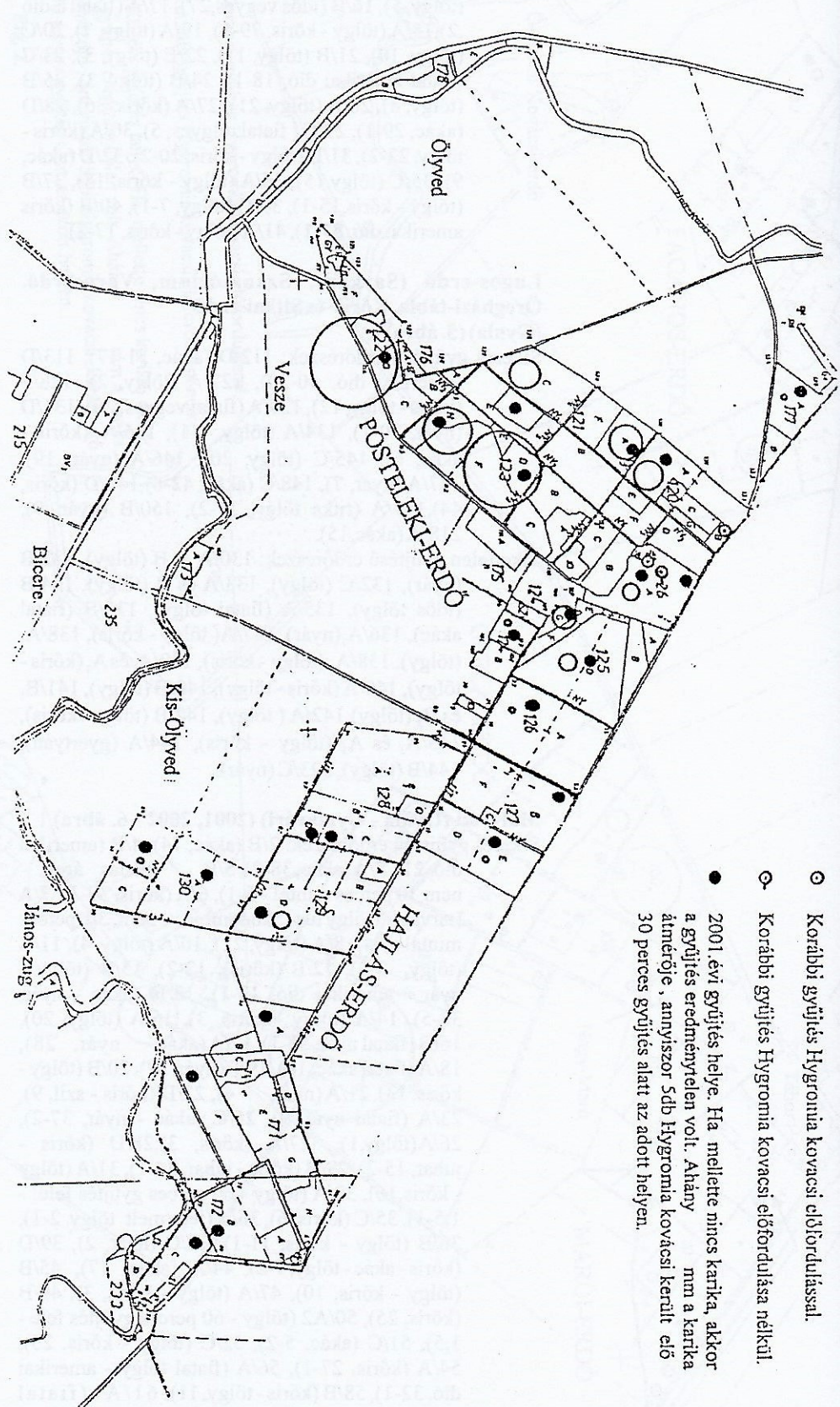

Fig. 3.

3. ábra. A *Hygromia kovacsi* elBékéscsaba-Gerla)őfordulása a Pósteleki- és a Hajlás erdőben (Békéscsaba-Gerla)

0 középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulásával

0- középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulása nélkül

? 2001. évi gyűjtés helye

Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyiszor 5db *kovacsia* került elő a 30 perces gyűjtés alatt.

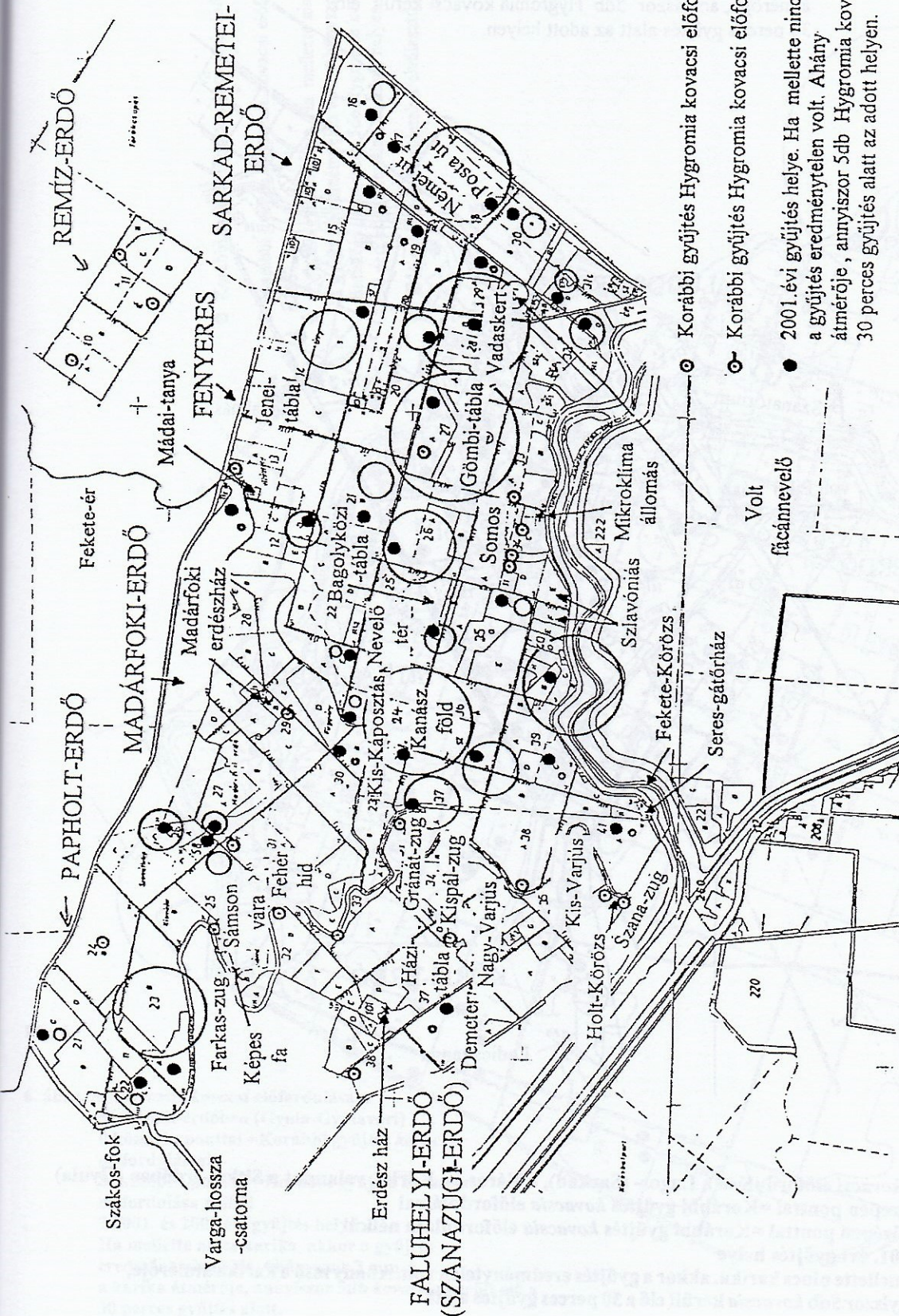

Fig. 4.

4. ábra. A *Hygromia kovacsi* előfordulása a Papholt-, a Madárfoki-, a Faluhelyi- (Doboz), a Remíz-, a Sarkad-Remetei-erdőben, valamint a Fenyeresben (Sarkad) 0 középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsi* előfordulással
 0- középen ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsi* előfordulása nélkül
 ? 2001. évi gyűjtés helye. Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyiszor 5db *kovacsi* került elő a 30 perces gyűjtés alatt.

Tamás Domokos: A *Hygromia kovacsi* Varga & Pintér Fekete-Körös menti előfordulásának vizsgálata II. (Az előfordulási helyek pontos lehatárolása)

- Korábbi gyűjtés *Hygromia kovacsi* előfordulással.
- Korábbi gyűjtés *Hygromia kovacsi* előfordulása nélkül.
- 2001. évi gyűjtés helye. Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyszor 5db *Hygromia kovacsi* került elő 30 perces gyűjtés alatt az adott helyen.

Fig. 5.

5. ábra. A *Hygromia kovacsi* előfordulása a Lugos- (Sarkad), a Város-, a Köris-, valamint a Sitkai-erdőben (Gyula)
 ○ közepén ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulással
 ○- közepén ponttal =Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulása nélkül
 ● 2001. évi gyűjtés helye
 Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahány mm a karika átmérője, annyszor 5db *kovacsia* került elő a 30 perces gyűjtés alatt.

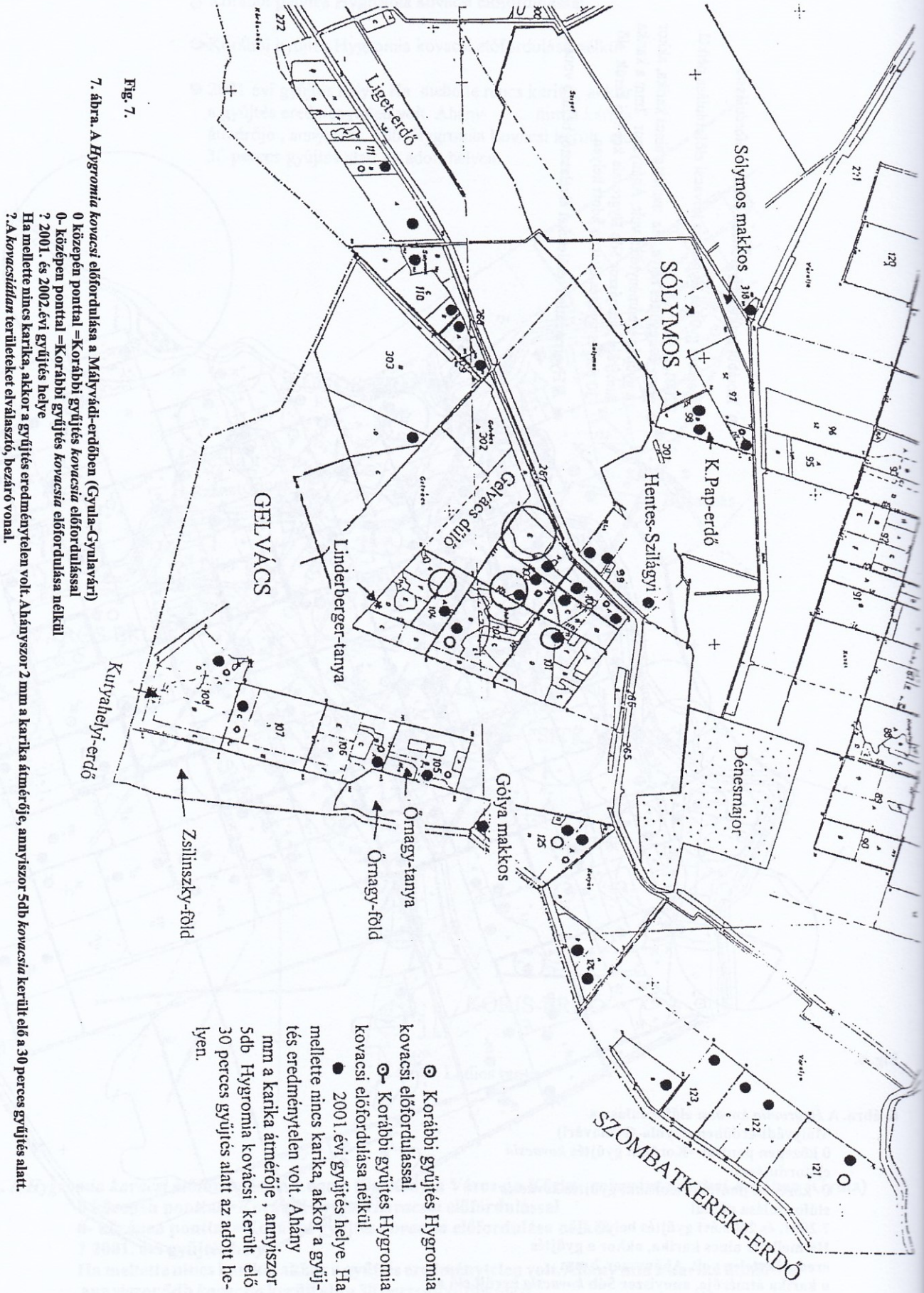

Fig. 6.

6. ábra. A *Hygromia kovacsi* előfordulása a Mályvádi-erdőben (Gyula-Gyulavári)
 ○ középen ponttal = Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulásával
 ○- középen ponttal = Korábbi gyűjtés *kovacsia* előfordulása nélkül
 ? 2001. és 2002. évi gyűjtés helye
 Ha mellette nincs karika, akkor a gyűjtés eredménytelen volt. Ahányszor 2 mm a karika átmérője, annyszor 5db *kovacsia* került elő a 30 perces gyűjtés alatt.
 ? A *kovaciátlan* területeket elválasztó, bezáró vonal.

Tamás Domokos: A Hygromia kovacsi Varga & Pintér Fekete-Körös menti előfordulásának vizsgálata II.
(Az előfordulási helyek pontos lehatárolása)

(kőris, 7-1), 72/A (akác - nyár, 118), 73/A (tölgy - kőris, 10), 74/C (tölgy - kőris, 16), 76/C (tölgy - kőris, 13), 77/B (tölgy, 4), 78/C (kőris, 11-1), 79/A (hárs, 11-1), 87/B (tölgy - kőris, 19), 89/A (tölgy, 1), 91/A (nyár, 16), 92/C (fiatal akác, 47), 115/A (tölgy - kőris, 17), 116/A (kőris - tölgy, 14).

Sikertelen gyűjtésű erdőrészek: 25/B (tölgy - kőris), 42/A (tölgy), 42/B (nyár), 43/A (fiatal nyár), 43/B (nyár), 48/A (tölgy), 48/B (tölgy), 50/A1 (tölgy), 59/A1 (tölgy), 59/A2 (tölgy), 63/A (tölgy), 63/B (tölgy), 64/B (tölgy - kőris), 64/D (nyár), 81/A (tölgy), 81/A (nyár), 82/A (tölgy), 82/A (nyár), 84/B (tölgy - kőris - fűz), 84/C (tölgy - kőris), 90/A1 (nyár), 90/A2 (nyár), 93/B (tölgy - kőris), 93/D (tölgy), 95/A (tölgy - kőris), 95/B (tölgy - kőris), 117/A (tölgy), 117/A (tölgy - kőris), 118/A (nyár), 118/B (tölgy - kőris), 119/A1 (tölgy), 119/A2 (tölgy), 120/A1 (tölgy), 120/A2 (tölgy), 173/A (nyár), 173/D (nyár), 174/A (nyár), 174/B (nyár), 175/A1 (fiatal tölgy), 175/A2 (fiatal tölgy), 180/A1 (nyár), 180/A2 (nyár), 264/A1 (fűz), 264/A2 (fűz).

Szombatkeréki-erdő, Sólymos és Gelvács (Gyula-Gyulavári) (7. ábra)

Sikerer gyűjtésű erdőrészek: 97/A (tölgy, 1), 100/A (fiatal tölgy, 4-1), 101/F (kőris - tölgy, 18-5), 102/D (tölgy - kőris, 10), 103/B (kőris - tölgy, 52-1), 103/C (fiatal tölgy, 3), 103/D (kőris - juhar, 35), 104/A (tölgy - kőris, 23-1), 105/B (tölgy - kőris, 2), 106/A (tölgy - kőris, 5-2), 107/C (nyár, 4), 108/D (tölgy - szil, 3), 111/B (tölgy - kőris, 5), 121/A (gyertyán - tölgy, 8-1), 125/A (tölgy, 2), 125/B₂ (tölgy, 7).

Sikertelen gyűjtésű erdőrészek: 98/B₁ (tölgy), 98/B₂ (kőris - tölgy), 99 (1. tölgy - kőris, 2. akác, 3. szil), 100/C (tölgy - kőris), 100/E (kőris - tölgy), 109/A (-), 109/B (-), 110/A és B (tölgy), 111/A (tölgy - kőris), 122/B (tölgy), 122/C (tölgy - kőris), 123/A (tölgy), 123/B (kőris), 124/A és B (tölgy - kőris), 125/B₁ (tölgy), 318 (tölgy), 268/A (fűz), 268/B (nyár), 303/D (nyár).

5. Összefoglalás

Munkám első részében a Körösközi-erdőkben (Sebesfoki-, Gerla-Marói-, Fácános-, Ó-Gerlai-Kovácsi-, Pósteleki-, Hajlás-, Holt-Fekete-Körös és Fekete-ér közötti, Lugos-, Kőris-, Sitkai-, Mályvádi-, Szombatkeréki-erdő(k), Szanatórium, Városerdő, Öregházi-tábla, Sólymos, Gelvács) vizsgáltam a *Hygromia kovacsi* elterjedését irodalmi, adattári adatokra; gyűjtési naplókra támaszkodva 2000 évvel bezárólag (Domokos, 2002).

Az adatmentes erdőtagok és erdőrészek vizsgálatát zömmel 2001-ben ejtettem meg. Az időjárás és a vadászati ideny megkezdése miatt a Mályvádi-erdő térképezését csak 70%-ban tudtam elvégezni. Az erdő központi részének a vizsgálatát 2002-ben fejeztem be.

Az elterjedési vizsgálatok meglepő eredményeket hoztak, messzemenően meghaladták várakozásomat. Csak a Sitkai-erdő eredményei térnek el az általános képtől,

ugyanis az erdő területének közel 90%-a H.k. szempontjából steril. A többi erdőben elvétve található csak Hygromiátlan erdőréssz.

Sebes-foki-erdő: Csupán két északi erdőrészből, illetve erdőtagból nem került elő a H.k. (1/A-akác, 3/A és B-tölgy)

Max.értékű: 15/B (akác, 40-0)

A Munkácsy Mihály Múzeum gyűjteményébe (=MMMgy.) összesen 162 darab H.k. került.

Fácános-, Ó-Gerlai-Kovácsi-, Pósteleki-, Hajlás-erdő: A vizsgált erdőrészek közül csupán a Hajlás-erdő 128/C-tölgy, 128/D-tölgy és akác, illetve a "leszakadt" 171/A- tölgy, 171/F-tölgy, 172/B-tölgy, 172/C-nyár erdőrészei voltak Hygromiátlanok.

Max. értékű: 112/C (kőris, 120-4)

A MMMgy. 802 darab H.k.-val gazdagodott

Holt-Fekete-Körös és a Fekete-ér közötti erdők: Minden erdőtagban pozitív volt a kutatás.

Max.értékű: 40/B(kőris - amerikai dió, 87-1). (A 10 perces gyűjtésű 27/A(kő-ri-s, 36) 30 percre átszámítva 108 darabos!)

A MMMgy. 667 darab H.k.-val gyarapodott.

Lugos-, Kőris-, Sitkai-erdő, Szanatórium, Városerdő, Öregházi-tábla: Ebbe az egységbe tartozó Sitkai-erdő 26 összefüggő tagja, illetve része szűk adaptív zónájú, Hygromiátlan.

Max.értékű: 148/C (akác, 42-6). Az élő egyedek aránya meglepően magas! A MMMgy. 255 darab H.k.-val gazdagodott.

Mályvádi-erdő 44 erdőtagból, illetve erdőrészből nem került elő a H.k.

Max.értékű: 72/A (akác - nyár, 118)

A MMMgy innen 1 168 darab H.k.-val gyarapodott.

Szombatkereki-erdő, Sólymos, Gelvács: a vizsgált területek közül talán a legfeldaraboltabb. A gyűjtési „pontok” közel 40%-án nem sikerült H.k-t találni.

Max.értékű: 103/B (kőris - tölgy, 52-1)

A MMMgy. 182 darab H.k.-val gazdagodott.

Köszönetnyilvánítás

Dolgozatom elkészítéséhez hathatós támogatást kaptam a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságától. Mindenekelőtt köszönöm Tirják László igazgató és Kalivoda Béla élővilág-védelmi osztályvezető segítségét.

Köszönettel tartozom még a Dél-alföldi Erdészeti Rt. részéről Gál Imrének, Spiegel Andrásnak és Szabó Tibornak. Nekik az erdészeti kérdésekben tanúsított önzetlen segítőkészségükért vagyok hálás.

Irodalom

Domokos, T (2002): A *Hygromia kovacsi* Varga & Pintér Fekete-Körös menti előfordulásának vizsgálata I. (Az előfordulási helyek lehatárolása). - *Soosiana*, 30: 21-29.

DOMOKOS Tamás

Munkácsy Mihály Múzeum

5601 Békéscsaba, Széchenyi u. 9.

E-mail: domokos@bmmi.hu